

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomagania szkół w rozwoju kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Porozumiewanie się w językach obcych – IV etap edukacyjny

Opis kompetencji

Porozumiewanie się w językach obcych jest jedną z ośmiu kompetencji kluczowych, które w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady Europy¹ zostały wskazane jako niezbędne do wyrównywania szans społecznych i możliwości zawodowych. Rozwijanie tej kompetencji może odbywać się w ramach lekcji języków obcych oraz innych zajęciach prowadzonych w szkole.

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

„Porozumiewanie się w obcych językach opiera się w znacznej mierze na tych samych wymiarach umiejętności, co porozumiewanie się w języku ojczystym – na zdolności do rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych (w edukacji i szkoleniu, pracy, domu i czasie wolnym) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności, jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. Stopień opanowania języka przez daną osobę może być różny w przypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) i poszczególnych języków oraz zależny od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań danej osoby.

Wiedza

Kompetencja porozumiewania się w obcych językach wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków.

Umiejętności

Do niezbędnych umiejętności w zakresie komunikacji w językach obcych należy zaliczyć zdolność rozumienia komunikatów słownych, inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz czytania, rozumienia i pisanie tekstów, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Osoby powinny także być w stanie właściwie korzystać z pomocy oraz uczyć się języków również w nieformalny sposób w ramach uczenia się przez całe życie.

Postawy

Pozytywna postawa obejmuje świadomość różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie i ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej.

Specyfika kształcenia kompetencji na IV etapie edukacyjnym

Rozwój ucznia a rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych²

Młodzież na czwartym etapie edukacyjnym przygotowuje się do podjęcia ról i realizowania zadań rozwojowych charakterystycznych dla osób dorosłych. Odbywa się to poprzez wykonywanie realnych zadań i pełnienie funkcji w różnych grupach i organizacjach. Nabywane w ten sposób doświadczenia pozwalają na odkrywanie i przyswajanie nowych kompetencji, wzbogacają obraz siebie, pozwalają na autoprezentację w grupie i uzyskanie społecznego uznania. Człowiek znajdujący się na granicy dorosłości ma potrzebę swobody działania, współdecydowania oraz wyboru ścieżek dochodzenia do obranych celów. Poczucie kompetencji i sprawstwa będą podnosiły jego samoocenę i motywację do realizowania wyznaczonych celów. Młodzież na czwartym etapie edukacyjnym ma dość sprecyzowane zainteresowania, które chce rozwijać. Choć na tym etapie rozwoju rodzice wciąż pełnią ważną rolę socjalizacyjną, to coraz ważniejsza funkcja przypada ofercie społecznej dostępnej w otoczeniu, gdyż to ona wyznacza kontekst dorastania społecznego. Okres ten jest ważny dla kształtowania się tożsamości i odbywa się w wyniku: procesu

² K. Piotrowski, J. Wojciechowska, B. Ziółkowska, *Rozwój nastolatka. Późna faza dorastania*, [w:] Brzezińska A. I. (red.), *Niezbędnik Dobrego nauczyciela*, t. 6, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 14.06.2016].

eksplorowania poprzez eksperymentowanie oraz procesu przyjmowania zobowiązań w efekcie podjętej decyzji. Poszukiwaniom możliwości zaangażowania społecznego i emocjonalnego mogą jednak towarzyszyć obawy, wątpliwości lub niepokój. Takie negatywne emocje mogą hamować lub wręcz uniemożliwiać podejmowanie zobowiązań i działanie.

Uczniowie na czwartym etapie edukacyjnym mają też większą umiejętność refleksji i autorefleksji. W warstwie kognitywnej mają rozwiniętą zdolność myślenia formalnego, logicznego i abstrakcyjnego, potrafią analizować problemy patrząc na nie z wielu perspektyw oraz wyciągać wnioski. Wyższa jest także świadomość celu nauki, co implikuje wyższą motywację do uczenia się.

Kompetencje porozumiewanie się w językach obcych w zapisach podstawy programowej³

W kontekście kształtowania kompetencji językowych na czwartym etapie edukacyjnym kluczowe jest rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem obcym w mowie i w piśmie w celach komunikacyjnych. Zakłada się przy tym rozwijanie wszystkich sprawności, takich jak: recepcja ustna; produkcja ustna ciągła lub w interakcji; recepcja pisemna; produkcja pisemna; mediacja; komunikacja niewerbalna.

Specyfikę kształcenia kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym określają zapisy podstawy programowej kształcenia ogólnego. Z dokumentu tego wynika, że ogólnym celem kształcenia w zakresie język obcy nowożytny w szkole ponadgimnazjalnej jest posługiwanie się w miarę rozwiniętym (IV.0) lub bogatym zasobem środków językowych (IV.I), rozumienie prostych, typowych (IV.0) lub skomplikowanych (IV.I) wypowiedzi ustnych i pisemnych, tworzenie

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977)

prostych typowych (IV.0) lub płynnych, zrozumiałych, dłuższych (IV.I) wypowiedzi ustnych i pisemnych, formułowanie krótkich prostych i zrozumiałych (IV.0) lub tworzenie płynnych i zrozumiałych, dłuższych (IV.I) wypowiedzi ustnych i pisemnych, reagowanie w formie ustnej i pisemnej w różnorodnych, także złożonych sytuacjach oraz ustne lub pisemne reagowanie na wypowiedzi w typowych sytuacjach adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej (IV.0) lub w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach (IV.I).

Podstawa programowa przewiduje rozwijanie kompetencji wpływających na wszechstronny rozwój ucznia. Obok kompetencji językowych podstawa programowa przewiduje rozwój wielu kompetencji okołojęzykowych, które warunkują efektywne porozumiewanie się w języku obcym, takich jak korzystanie ze źródeł informacji w języku obcym, dokonywanie samooceny, współpraca w grupie, stosowanie strategii komunikacyjnych, postawa otwartości i tolerancji oraz świadomość językowa.

Zasady wspierania młodzieży w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na IV etapie edukacyjnym⁴

Metody nauczania języków obcych dostosowane do uwarunkowań rozwojowych oraz potrzeb kognitywnych i emocjonalnych młodzieży na czwartym etapie edukacyjnym powinny umożliwiać zaspokojenie potrzeb kompetencji, autonomii i sprawczości, a więc stwarzać uczniom przestrzeń do współdecydowania o własnym procesie uczenia się i podejmowania za niego odpowiedzialności. Osoby autonomiczne cechuje swoboda myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji, aktywne podejście do zadań, samodzielność w organizowaniu własnej nauki, innowacyjność, umiejętność wyszukiwania odpowiednich materiałów

⁴ Europejski system opisu kształcenia językowego: *uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001.

D. Werbińska, *Proces uczenia się uczniów w liceum*, [w:] Komorowska H. (red.), *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa 2011, s. 160-176.

pomocniczych, wysoka motywacja do nauki oraz umiejętność refleksji nad postępami w nauce. Aby zaspokajać te potrzeby stosowane metody nauczania powinny uwzględniać tematykę zachęcającą do dyskusji, wymiany poglądów, stwarzać przestrzeń do refleksji i autorefleksji, rozwijać świadomość językową oraz umożliwić podejmowanie aktywnych działań językowych odpowiadających zainteresowaniom i potrzebom młodzieży. Należy także stosować różne formy pracy rozwijające sprawności receptywne oraz produktywnie wymagające od uczniów kreatywności, pomysłowości oraz spontaniczności oraz mające wymiar społeczny. Zgodnie z zaleceniami podstawy programowej oraz na podstawie Europejskiego Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) kształtowanie kompetencji uczniów powinno odbywać się poprzez:

- stosowanie interaktywnych form pracy w nauczaniu języków obcych na tym etapie;
- wykorzystywanie aktywizujących metod pracy (m.in. praca w parach lub, w grupach, praca metodą projektu, stacje zadaniowe, gry i zabawy językowe) oraz wykorzystywania języka obcego jako narzędzia komunikacji na lekcji;
- oddziaływanie polisensoryczne, czyli umożliwianie nauki poprzez wszystkie zmysły;
- integrowanie sprawności językowych pod kątem realizacji celów komunikacyjnych;
- nauczanie gotowych zwrotów oraz regularne wdrażanie i powtarzanie funkcji językowych w połączeniu z rozwijaniem kompetencji społecznych (prowadzenie negocjacji, wyrażanie opinii, preferencji i życzeń itp.);
- dostosowanie treści do zainteresowań i potrzeb uczniów, między innymi z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno–komunikacyjnych;
- budowanie pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego i motywacji do uczenia się języka obcego w perspektywie przyszłego rozwoju zawodowego;
- tworzenie przestrzeni do współdecydowania o własnym procesie uczenia się i podejmowania za niego odpowiedzialności;

- rozwijanie swobody myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji;
- kształtowanie wiedzy i postaw ucznia dotyczących przynależności do różnych wspólnot oraz modelowanie zachowań w stosunku do przedstawicieli innych narodowości i ich języków.

Profil kompetencyjny ucznia

Profil kompetencyjny ucznia na czwartym⁵ etapie edukacyjnym określony został w podstawie programowej do nauczania języków obcych dla etapów edukacyjnych IV.0 oraz IV.1. Obejmuje on znajomość środków językowych, rozumienie oraz tworzenie wypowiedzi, reagowanie na wypowiedzi oraz jej przetwarzanie odpowiadające poziomom biegłości językowej Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego od poziomu A2+ do B1 (etap IV.0) oraz od poziomu B1 do B2 (etap IV.1), które wymagają od użytkowników języka (pewnej) samodzielności w posługiwaniu się językiem obcym.

Osoba posługująca się językiem na poziomie A2+ do B1 rozumie znaczenie głównych wątków przekazu, które znajdują się w standardowych wypowiedziach dotyczących znanych i typowych spraw oraz potrafi tworzyć proste, spójne wypowiedzi ustne lub pisemne na tematy, które są jej znane bądź ją interesują.

Osoba posługująca się językiem obcym na poziomie B1 do B2 rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne. Potrafi porozumiewać się płynnie i spontanicznie oraz formułować

⁵ Opracowano na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977) oraz *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2001.

przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne lub pisemne, wyjaśniać swoje stanowisko oraz rozważać wady i zalety różnych rozwiązań.

Profil kompetencyjny ucznia

Wiedza

- posługuje się odpowiednim do poziomu zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej język obcy nowożytny;
- posiada wiedzę o krajach obszaru poznawanego języka oraz o kraju ojczystym z uwzględnieniem kontekstu interkulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, zna problemy pojawiające się na styku różnych kultur i społeczności;
- zna i rozumie w pogłębiony sposób własną tożsamość wynikającą z dziedzictwa historii i kultury swojego narodu oraz z uczestnictwa w różnego rodzaju wspólnotach;
- zna szeroki repertuar strategii uczenia się (interakcyjnych, kompensacyjnych, metajęzykowych);
- posiada rozwiniętą świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) opartą na znajomości pluralistycznych podejść do języków i kultur: otwarcia na języki (*Awakening to languages*), Interkomprehensji, zintegrowanemu podejściu dydaktycznemu do uczenia się wielu języków oraz podejściu międzykulturowemu.

Umiejętności

- potrafi posługiwać się zasobem środków językowych (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiającym rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej języki obce do etapów kształcenia IV.0 oraz IV.1;
- rozumie i przetwarza teksty słuchane i pisane zgodnie z poziomami ESOKJ oraz podstawą programową języki obce do etapów kształcenia IV.0 oraz IV.1;
- tworzy wypowiedzi ustne i pisemne oraz podejmuje działania interakcyjne w języku obcym zgodnie z poziomami ESOKJ oraz podstawą programową języki obce do etapów kształcenia IV.0 oraz IV.1; odbiera ze zrozumieniem złożone wypowiedzi, tworzy i przedstawia umiarkowanie złożone wypowiedzi w języku ojczystym, który jest bazą do budowania kompetencji posługiwania się językiem obcym;
- potrafi analizować, selekcjonować i łączyć umiarkowanie złożone informacje z różnych źródeł;
- planuje własny proces uczenia się, dobierając przy tym odpowiednie strategie (interakcyjne, kompensacyjne, metajęzykowe) oraz wykorzystując odpowiednie zasoby, w tym technologie informacyjno–komunikacyjne i wybrane podejścia pluralistyczne do uczenia się języków;
- monitoruje własny proces uczenia się, wykorzystując różne narzędzia samooceny;
- planuje własne uczenie się odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju;
- dokonuje wyborów dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju w obszarze kształtowanie kompetencji językowej;

- współdziałała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych, w tym różnojęzycznych i międzykulturowych.

Postawy

- wykazuje gotowość do podejmowania działań interakcyjnych w językach obcych;
- dąży do wzmacniania swojej autonomii i jest gotów do stopniowego przejmowania odpowiedzialności za swój proces uczenia się;
- wykazuje ciekawość poznawczą i jest otwarty na inne kultury;
- jest gotów do kształtowania właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach oraz do partnerskiego dialogu i współdziałania.

Profil kompetencyjny nauczyciela

Profil kompetencyjny nauczyciela rozwijającego u uczniów kompetencję porozumiewanie się w językach obcych na czwartym etapie kształcenia:

Wiedza

- rozumie, na czym polega oraz w jakich działaniach i zachowaniach przejawia się kompetencja porozumiewanie się w językach obcych;
- rozumie potrzebę kształtowania oraz wpływ kompetencji porozumiewania się w językach obcych na przyszłe sukcesy życiowe i zawodowe uczniów;
- zna wyzwania rozwojowe uczniów

- zna i rozumie zasady pluralistycznych podejść do nauki języków i kultur: otwarcia na języki (*Awakening to languages*), Interkomprehensji, zintegrowanego podejścia dydaktycznego do uczenia się wielu języków oraz podejścia międzykulturowego.

Umiejętności

- stwarza uczniom możliwości kształtowania postawy porozumiewanie się w językach obcych we wszystkich wymiarach tej kompetencji;
- zna i stosuje metody i formy pracy służące kształtowaniu tej kompetencji zarówno podczas lekcji, jak i w innych sytuacjach edukacyjnych i wychowawczych, adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów;
- stosuje strategie i metody nauczania, które prowadzą do kształtowania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- zachęca uczniów do stosowania pluralistycznych podejść do nauki języków i kultur;
- ustanawia i stosuje jasne zasady zachowania adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów, umożliwiające tworzenie atmosfery zaufania, otwartości i wzajemnego szacunku oraz sam konsekwentnie ich przestrzega;
- potrafi wraz z uczniem poddać refleksji efektywność stosowanych strategii uczenia się i nauczania,
- wspiera uczniów w uczeniu się jasno pokazując, w jakim kierunku zmierzają, a przy tym w sposób spójny odwołuje się do już nabytej przez nich wiedzy, umiejętności i postaw potrzebnych do dalszej pracy nad kompetencją;

- indywidualizuje proces dydaktyczny oraz wspiera rozwój postawy autonomicznej ucznia w procesie uczenia się języka obcego;
- współpracuje w zespole nauczycieli realizujących wspólne zadania i projekty, w tym projekty międzynarodowe oraz podejmuje inicjatywy i działania służące otwieraniu się na inne kultury i języki;
- tworzy sytuacje wychowawcze i edukacyjne wymagające od uczniów analizowania, selekcjonowania i łączenia umiarkowane złożone informacje z różnych źródeł;
- tworzy sytuacje umożliwiające uczniom budowanie tożsamości indywidualnej i grupowej oraz budowaniu postawy etnorelatywizmu.

Postawy

- dba o rozwój indywidualnych strategii uczenia się w procesie uczenia się języków obcych;
- uwzględnia w procesie edukacji uczniów ich potrzebę współdecydowania o przebiegu uczenia się i daje możliwość samodzielnego planowania własnego uczenia się;
- potrafi pokazać uczniom atrakcyjność posiadania kształtowanej kompetencji i jej wysoką wartość w różnych aspektach życia i pracy;
- jest otwarty na nowe koncepcje nauczania i gotowy do zmiany stosowanych metod pracy w wyniku zdiagnozowanych problemów;
- ustawicznie doskonali swój warsztat pracy oraz własne umiejętności posługiwania się nauczonym językiem;

- własną postawą modeluje przestrzeganie zasad właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach, partnerskiego dialogu i współdziałania z uczniami.

Adresaci szkoleń

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno–pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomagania szkół w obszarze kształtowania kompetencji kluczowej uczniów porozumiewanie się w językach obcych

Cele szczegółowe

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz w przygotowaniu uczniów do życia społecznego i funkcjonowania w dorosłym życiu;
- uzasadnia potrzebę rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych i wpływ procesu uczenia się–nauczania na czwartym etapie edukacyjnym na ich kształtowanie;

- wskazuje metody i technik uczenia się/nauczania służące rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych i określa warunki służące ich realizacji na czwartym etapie edukacyjnym;
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie;
- prowadzi wspomaganie szkoły/przedszkola w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania;
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;
- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/przedszkoli.

Tematy modułów

- I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia.
- II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji.
- III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym.
- IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych.
- V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako istotny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych, w tym budowania relacji z innymi ludźmi.
- VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- VIII. Wspomaganie pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji porozumiewania się.
- IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomaganie szkół.

Forma realizacji

Szkolenie *blended learning*

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – ok. 70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – ok. 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Około 20 osób

Treści szkolenia:

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- analizuje założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu oświaty, odpowiedzialnych za wspieranie szkół;

- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści do spraw wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;
- planuje wykonanie zadania polegającego na organizacji i prowadzeniu wspomagania trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Założenia kompleksowego wspomagania szkół/przedszkoli.
- Etapy procesu wspomagania szkół/przedszkoli: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomagania.
- Zasady działania sieci współpracy i samokształcenia.
- Zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno–pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół/przedszkoli.
- Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.
- Znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły.
- Zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania: specjaliści ds. wspomagania, eksperta, dyrektora szkoły, nauczycieli oraz innych pracowników szkoły.
- Charakterystyka zadania dla uczestników szkolenia polegającego na wspomaganiu trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Hajdukiewicz M., Wysocka J. (red.), *Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. z 2016 r. poz. 1591).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 198) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2015 r. poz. 2156 oraz z 2016 r. poz. 35, 64, 195, 668 i 1010).

[Więcej informacji dotyczących wspomaganie szkół](#) na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podawcze: prezentacja, wykład, film.

Metody warsztatowe: praca w grupach (analiza studium przypadku), metaplan, World Café, Jigsaw.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje pojęcie kompetencji;
- charakteryzuje kompetencje kluczowe zgodnie z Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- wykazuje znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- analizuje zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- dowodzi ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;
- opisuje rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Kompetencje rozumiane jako wiedza, umiejętności i postawy.
- Kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje.
- Społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje kluczowe a rozwój intelektualny i psychomotoryczny dziecka.
- Wpływ kompetencji kluczowych na sprawne funkcjonowanie dzieci w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek.
- Ponadprzedmiotowy charakter kompetencji kluczowych.
- Rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
- Zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, [*Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i możliwości tworzenia polityki edukacyjnej Raport Eurydice*](#), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podawcze: wykład, prezentacja.

Metody warsztatowe: praca w grupach (analiza dokumentów), dyskusja, quiz, piramida priorytetów.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na IV etapie kształcenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje poziom rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych adekwatnie do wieku dziecka na czwartym etapie edukacyjnym;
- wyjaśnia znaczenie rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych w procesie edukacji szkolnej i w dorosłym życiu;
- na podstawie badań ogólnopolskich i podstawy programowej wskazuje kierunki kształtowania kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych;

- charakteryzuje główne zagadnienia dotyczące różnojęzyczności i międzykulturowości, w tym podejścia pluralistyczne do języków i kultur: otwarcie na języki, podejście międzykulturowe, interkomprehensję i zintegrowane podejścia dydaktyczne do uczenia się języków.

Szczegółowe treści

- Istotne elementy definicji porozumiewania się w językach obcych⁶ kształtowane na czwartym etapie edukacyjnym:
 - sprawności porozumiewania się w języku ojczystym jako baza kompetencji porozumiewania się w językach obcych (rozumienie, wyrażanie, interpretowanie myśli, pojęć i faktów);
 - sprawność w zakresie posługiwania się językiem (słownictwo, gramatyka funkcjonalna, typy interakcji, konteksty posługiwania się językiem);
 - sprawność komunikacyjna i umiejętności mediacyjne, w tym komunikacja niewerbalna i znaczenie mowy ciała w kontekście różnych kultur i języków;
 - konwencje społeczne i konteksty kulturowe;
 - nastawienie do nauki języka (podejście do procesu uczenia się, ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej).
- Kompetencje ogólne i językowe kompetencje komunikacyjne według Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego.
- Znaczenie kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym dla dalszych losów ucznia:

⁶ Na podstawie definicji kompetencji kluczowych zawartych w Zaleceniach Rady Europy oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji.

- Na jakiej bazie budujemy? Kompetencje po zakończeniu gimnazjum;
 - Do czego zmierzamy? Z czym uczeń powinien zakończyć kształtowanie kompetencji porozumiewanie się w językach obcych po czwartym etapie edukacyjnym;
 - Jaka jest perspektywa? Znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Kompetencja porozumiewanie się w językach obcych w polskiej szkole w świetle badań edukacyjnych.
 - Profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela na czwartym etapie edukacyjnym, w kontekście zapisów podstawy programowej, jako kierunku wspomagania szkół.
 - Czynniki sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych, m.in.:
 - strategia nauczania oraz metod i form pracy dobranych odpowiednio do etapu rozwojowego;
 - współpraca nauczycieli;
 - praca wychowawcza;
 - środki dydaktyczne, w tym narzędzia TIK, w procesie edukacji językowej.

Zasoby edukacyjne

- [Badanie European Survey on Language Competences](#) [online, dostęp dn.17.06.2016].
- [Badanie uczenia się i nauczania języków obcych w gimnazjum](#) [online, dostęp dn. 18.09.2016].

- [Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie](#), Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- [Nauczanie wielojęzyczne](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- [Rozwijanie sprawności receptywnych](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 1/2016. [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- [Rozwijanie sprawności produktywnych](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2016 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dnia 22 grudnia 2015 (Dz. U. z 2016 r. poz. 64).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4 (Dz. U. 2016 poz. 520).
- [Europejskie Portfolio Językowe: wszystkie wersje on-line dla różnych grup wiekowych wraz z przewodnikami](#) [online, dostęp dn. 7.10.2016].

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – prezentacja wyników badań IBE.

Metody warsztatowe – analiza podstawy programowej, dyskusja, metoda profil szkoły, opracowanie narzędzi diagnozujących.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje przebieg proces uczenia się;
- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań;
- uzasadnia znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się;
- identyfikuje czynniki związane z organizacją pracy szkoły sprzyjające procesom uczenia się;
- wskazuje związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- łączy wiedzę na temat uczenia się z wiedzą dotyczącą procesowego wspomaganiu szkół.

Szczegółowe treści:

- Przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się – od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji;
 - rozwój prostych oraz złożonych umiejętności (np. na podstawie taksonomii celów wg. B. Blooma) jako warunek skutecznego nauczania.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:
 - podmiotowość ucznia w procesie uczenia się;
 - znajomość metod i technik służących poznaniu własnych strategii uczenia się;
 - łączenie wiedzy (nowej z dotychczas posiadaną, wiedzy z różnych dziedzin), hierarchiczne porządkowanie wiedzy;

26

- praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole oraz codziennym życiu;
 - wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się;
 - możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.
- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
 - relacje nauczyciel – uczeń;
 - praca zespołowa;
 - metody pracy nauczyciela;
 - indywidualizacja nauczania;
 - organizacja przestrzeni szkolnej.
 - Proces uczenia się drogą do kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów:
 - wiedza o przebiegu procesu uczeniu się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły;
 - monitorowanie procesu uczenia się jako istotny element wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Borek A., Domerecka B., [Dobrze zorganizowana aktywność i bierność](#), System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Dumont H., Istanc D. Benavides F., *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Ligęza A., Franczak J., [*Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej*](#), System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Marzano R.J., *Sztuka i teoria skutecznego nauczania*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2012.
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.
- Schaffer D.R., Kipp K., *Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości*, Harmonia, Gdańsk 2015.
- Taraszkiewicz M., Plewka Cz., *Uczymy się uczyć*, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2010.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki A., [*Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni*](#), System Ewaluacji Oświaty [online dostęp dn.14.09.2016].
- Tędziągolska M., [*W jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?*](#), System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Rosenberg M., *Porozumienie bez przemocy*, Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009.

Zalecane metody i techniki pracy:

Metody podawcze: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: stacje zadaniowe, dyskusja, 5Q, sześć myślowych kapeluszy.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

28

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje sposoby kształtowania u uczniów na czwartym etapie edukacyjnym wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;
- przedstawia obszary pracy szkoły pozwalające kształtować u uczniów na czwartym etapie edukacyjnym zdolność do podejmowania efektywnych działań w różnych obszarach życia;
- pokazuje sposoby i metody budowania konstruktywnych relacji uczniów z ludźmi, którzy są innej narodowości lub wyrośli w innej kulturze;
- interpretuje uwarunkowania osobowościowe i wskazuje sposoby budowania u uczniów na czwartym etapie edukacyjnym umiejętności radzenia sobie z trudnościami i motywację wewnętrzną;
- wyjaśnia, jakie umiejętności uczenia się, planowania i organizowania własnej nauki oraz poszukiwania źródeł informacji powinien posiadać uczeń na czwartym etapie edukacyjnym, by w sposób skuteczny uczyć się języków obcych;
- organizuje wsparcie nauczycieli w obszarze budowania kompetencji ogólnych uczniów w kontekście rozwijania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Szczegółowe treści

- Wspieranie działań podejmowanych przez szkołę w zakresie kształtowania kompetencji międzykulturowej:

- poszerzanie wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;
 - rozwijanie umiejętności interpretowania i ustalania powiązań pomiędzy zjawiskami kulturowymi, w tym z wiedzą o własnej
 - kulturze poprzez kreowanie aktywności uczniów na rzecz środowiska lokalnego, realizację projektów o zasięgu lokalnym, wolontariat na rzecz osób ze środowiska lokalnego, imprezy promujące kulturę regionu organizowane wg pomysłu uczniów;
 - kształtowanie postaw otwartości i ciekawości wobec innych kultur; ,
 - motywowanie do dialogu z przedstawicielami innych kultur poprzez realizację projektów międzykulturowych i międzyprzedmiotowych, międzynarodowe wymiany szkolne, wywiady/rozmowy z obcokrajowcami, organizowanie konkursów językowych i kulturoznawczych i zachęcanie uczniów do brania w nich czynnego udziału, angażowanie uczniów we współpracę z międzynarodowymi wolontariuszami, organizowanie, przy wsparciu nauczycieli, Dni Kultury i Języków, współpracę z instytucjami działającymi na rzecz edukacji językowej i międzykulturowej znajdujących się w otoczeniu szkoły (np. British Council, Goethe Institut, Alliance Française, American Corner), ambasadami, uczelniami wyższymi; współorganizowanie wraz z uczniami Dnia Języków Obcych przy wsparciu nauczyciela; współorganizowanie wycieczek, wyjść na wystawy, poszerzanie zasobów szkoły o materiały autentyczne (czasopisma, filmy, plakaty, książki, przedmioty) związane z obszarem nauczanego języka.
- Wspieranie działań nauczycieli w rozwijaniu autonomii ucznia w procesie nabywania kompetencji porozumiewania się w języku obcym poprzez:

- analizę programów nauczania, procesu lekcyjnego i realizowanych zadań pod kątem umożliwienia uczniom planowania własnego uczenia się odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju;
- wdrażanie uczniów do planowania i organizowania własnej nauki oraz wprowadzania technik samodzielnej pracy nad językiem poprzez wykorzystanie Europejskiego Portfolio Językowego, zapoznanie z różnorodnymi strategiami uczenia się języków obcych (kognitywnymi, afektywnymi, społecznymi);
- poszukiwanie źródeł informacji o/w językach obcych poprzez korzystanie z obcojęzycznych stron językowych, zachęcanie uczniów do poszerzania wiedzy z wykorzystywania źródeł obcojęzycznych i prezentowania jej na forum klasy, czytania czasopism i książek w językach obcych;
- budowanie postawy etnorelatywizmu w wymiarze umożliwiającym adaptację do odmienności;
- stosowanie metod i form nauczania stwarzających przestrzeń do współdecydowania i przyjmowania odpowiedzialności poprzez wspólne ustalanie celów nauki, rozwijanie swobody myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji, dostosowanie treści do zainteresowań i potrzeb uczniów;
- wdrażanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno–zawodowego wspierających uczniów w dokonywaniu wyborów dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju, również w kontekście wykorzystania i rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

31

- [Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów](#), Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2006. [online, dostęp dn. 26.09.2016].
- Karpińska-Musiał B., *Międzykulturowość w glottodydaktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015.
- Klimowicz A. (red.), [Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela](#), Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2004. [online, dostęp dn. 1.10.2016].
- [Nauczanie wielojęzyczne](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 02/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Pawlak M. (red.), *Autonomia w nauce języka obcego – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy?* Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM, Poznań–Kalisz–Konin 2008, Repozytorium Uniwersytetu A. Mickiewicza [online, dostęp dn. 6.06.2016].
- [Scenariusze zajęć nt. wielokulturowości i praw cudzoziemców](#), Helsińska Fundacja Praw Człowieka [online, dostęp dn. 3.09.2016].
- Wilczyńska W., *Uczyć się czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- *Autobiografia spotkań międzykulturowych*, ORE, Warszawa 2011.

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: analiza pola, gwiazda pytań, wirujące plakaty, rybi szkielet.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako istotny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych, w tym budowania relacji z innymi

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- przedstawia metody i techniki nauczania języka obcego, adekwatne dla czwartego etapu edukacji, które kształtują kompetencję porozumiewania się w językach obcych;
- wspiera nauczycieli w zbieraniu informacji dotyczących skuteczności stosowanych przez nich strategii, form i metod pracy;
- interpretuje znaczenie ekspozycji na język, efektywnej korekty błędów językowych oraz zwiększania czasu przeznaczonego na swobodne wypowiedzi uczniów dla podnoszenia jakości nauczania języków obcych;
- mobilizuje nauczycieli w obszarze doskonalenia ich warsztatu pracy związanego z rozwijaniem u uczniów językowych kompetencji komunikacyjnych;
- inicjuje współpracę nauczycieli w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami i obserwacji koleżeńskiej.

Szczegółowe treści

- Prezentacja metod i technik efektywnych w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym:

33

- uczenie się poprzez nauczanie (LdL);
 - stacje zadaniowe;
 - projekty i miniprojekty językowe;
 - debata oksfordzka;
 - dyskusja;
 - techniki dramy;
 - symulacje.
- Motywująca rola nowoczesnych technologii i mediów, nowe typy interakcji językowych oraz wykorzystanie aplikacji edukacyjnych i narzędzi interaktywnych odpowiednich dla uczniów na czwartym etapie edukacyjnym, np.
 - e-twinning do rozwijania kompetencji językowych i międzykulturowych;
 - Hot Potatoes do tworzenia quizów w celu rozwijania kompetencji leksykalnej i gramatycznej;
 - Google Docs do wspólnego tworzenia tekstów w parach i w grupach;
 - programy typu MS Movie Maker do edycji i tworzenia własnych materiałów audiowizualnych;
 - podcasty do rozwijania sprawności rozumienia ze słuchu.
 - Zbieranie informacji dotyczących kształtowania omawianej kompetencji podczas lekcji języka obcego:
 - analiza planów pracy dydaktycznej pod kątem kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;

- identyfikowanie wskaźników efektywnej lekcji (proporcje czasu mówienia nauczyciela vs. ucznia, praca w parach lub w grupach vs. lekcja frontalna, zadania motywujące do aktywności, komunikacji i współpracy, formułowanie instrukcji i poleceń, wspieranie uczniów w realizacji zadań, udzielanie informacji zwrotnej);
 - tolerancja dla błędu językowego, strategie korekty błędów wpisane w dyskurs lekcyjny (konwersacyjny wymiar korekty błędów językowych, autokorekta, korekta koleżeńska);
 - sposoby zbierania informacji dotyczących wdrażania uczniów w planowanie procesu własnego uczenia się odpowiednio do stopnia zaawansowania na lekcjach języka obcego.
- Promowanie form i metod pracy zespołowej nauczycieli, takich jak np. tutoring, współprowadzenie lekcji, coaching, sieci współpracy i samokształcenia.
 - Wspieranie nauczycieli w planowaniu rozwoju zawodowego służącego doskonaleniu umiejętności kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych poprzez stwarzanie przestrzeni dla burzy mózgów i wymiany doświadczeń w zakresie udziału w różnych formach doskonalenia, np. poszerzanie wiedzy na temat programów mobilności ponadnarodowych dla nauczycieli języków obcych, możliwościach uzyskania stypendiów stypendiach Goethe Institut, stażach; prezentacja działalności przykładowych stowarzyszeń nauczycielskich i promowanie aktywności w stowarzyszeniach zrzeszających nauczycieli języków obcych; prezentacja działalności i zasobów dydaktycznych Centrum Języków Nowożytnych w Graz; udział w szkoleniach organizowanych przez instytucje działające na rzecz podniesienia jakości kształcenia języków obcych.

Zasoby edukacyjne

- Dryjska M., [Jak uczyć metodą stacji dydaktycznych? Charakterystyka metody i przykłady](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Fronckiewicz B., Kołodziejska J., *Obserwacja od A do Z. Praktyczne rozwiązania*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2011.
- Janowska I., *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2011.
- Karpeta–Peć B., *Otwarty, aktywny, samodzielny... Alternatywne formy pracy. Przewodnik dla nauczycieli języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- [Metoda LdL. Zajęcia dydaktyczne](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [film wideo] [online, dostęp, dn. 31.08.2016].
- Niemiec-Knaś M., *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Orłowska E., [Uczenie się poprzez nauczanie – LdL Lernen durch Lehren. Wskazówki do pracy metodą LdL](#) [online, dostęp dn. 16.06.2016].
- Petty G., *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2010.

- Tokarz D., *Wykorzystanie narzędzi TIK na lekcjach języka angielskiego na przykładzie projektów e-twinning*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012.
- Żylińska M., *Postkomunikatywna dydaktyka języków obcych w dobie technologii informacyjnych. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007.

Stowarzyszenia nauczycieli w Polsce

- [International Association of Teachers of English as a Foreign Language IATEFL Poland](http://iatefl.org.pl/) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
<http://iatefl.org.pl/>
- [Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Polskie Towarzystwo Neofilologiczne](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF. EUROPE](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].

Zalecane formy i metody pracy

Metody warsztatowe: LdL, stacje zadaniowe, giełda pomysłów, wymiana doświadczeń.

Moduł VII. Środowisko sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- ukazuje rolę środowiska szkolnego w motywowaniu uczniów do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- pokazuje, jak kształtować w szkole elementy klimatu społecznego, które wpływają na rozwijanie kompetencji porozumiewania się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym;
- wskazuje możliwości aranżowania przestrzeni szkolnej w sposób sprzyjający rozwijaniu wskazanej kompetencji;
- wskazuje sposoby indywidualizacji nauczania oraz dostosowania wymagań do potrzeb i możliwości uczniów na czwartym etapie edukacyjnym;
- wspomaga szkołę w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole ponadgimnazjalnej.

Treści szczegółowe

- Tworzenie atmosfery sprzyjającej skutecznemu rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych uczniów na czwartym etapie edukacyjnym, np.:
 - kreowanie efektywnych sytuacji edukacyjnych i budowanie poczucia bezpieczeństwa uczniów;

38

- motywowanie uczniów do rozwijania własnej kompetencji komunikacyjnej poprzez udzielanie informacji zwrotnej i wspieranie uczniów w realizacji zadań;
 - sposoby oceniania sprzyjające rozwijaniu kompetencji (m.in. strategia oceniania kształtującego);
 - relacje uczeń – nauczyciel, uczeń – uczeń jako czynniki modelujące wzorce komunikacyjne, w tym znaczenie informacji zwrotnej.
- Dostosowanie wymagań wobec uczniów do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, w tym rozwijanie czterech sprawności językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) w zależności od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia, potrzeb oraz zainteresowań uczniów.
 - Organizacja przestrzeni szkolnej i wyposażenie szkoły jako czynnik wpływający na rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym:
 - aranżacja przestrzeni w klasie, która wspiera językową aktywność uczniów (np. ustawienie stolików w sposób stymulujący dyskusję, pracę w parach lub w grupach) i ich aktywność poznawczą (materiały wizualne, mapy, wytwory pracy projektowej);
 - wyposażenie biblioteki szkolnej w materiały autentyczne stanowiące wytwory kultury danego obszaru językowego;
 - wykorzystanie różnych środków dydaktycznych do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych, np. tablicy interaktywnej, nagrań audio i wideo, materiałów dostępnych w internecie (słowniki, podcasty, audycje) oraz programów telewizyjnych i radiowych w językach obcych.

- Rola osoby wspomagającej w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole podstawowej.

Zasoby edukacyjne

- Black P., Harrison Ch., Lee C., Marshall B., William D., *Jak oceniać, aby uczyć*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2006.
- Costa D. i in., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, tłum. W. Martyniuk, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003.
- Harmin M., *Jak motywować uczniów do nauki*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Jaroszewska A., *Budowanie przyjaznego środowiska wspierającego efektywną naukę języków obcych. Poradnik nie tylko dla nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
- Komorowska H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.
- [Ocenianie kompetencji językowych](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 03/2015 [online, dostęp dn. 27.09.2016].
<http://jows.pl/wydania/201503/> [dostęp 27.09.2016].

- Sterna D., *Uczę (się) uczyć. Ocenianie kształtujące w praktyce*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2016.

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze: prezentacja wybranych stron internetowych i narzędzi TIK.

Metody warsztatowe: metoda 5Q, kaskadowy model diagnozy (diagnoza pogłębiona), SWOT, wymiana doświadczeń, giełda pomysłów.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych na czwartym etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- projektuje lub dostosowuje narzędzia diagnostyczne użyteczne w badaniu potrzeb rozwojowych szkoły;
- zna lokalną politykę oświatową oraz potrzeby grup zainteresowanych rozwijaniem kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- analizuje informacje niezbędne do formułowania celów rozwojowych oraz definiuje potrzeby szkoły na podstawie zebranych informacji;

- tworzy warunki przyjazne uczeniu się we współpracy, buduje pozytywne relacje i motywację uczestników procesu wspomagania;
- planuje działania ewaluacyjne, definiuje wskaźniki efektywności, formułuje wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań wspomagających.

Szczegółowe treści

- Diagnostyka pracy szkoły w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - źródła informacji i danych o efektach pracy szkoły w aspekcie kompetencji porozumiewania się i możliwości ich wykorzystania w procesie wspomagania;
 - wykorzystanie wyników badań ogólnopolskich w procesie diagnozy szkoły (nt. efektywności procesu nauczania języków obcych);
 - narzędzia diagnostyczne, np. kwestionariusze rozmów z uczniami, nauczycielami, rodzicami, schematy pracy grup fokusowych, kwestionariusze analizy raportów i dokumentacji szkolnej – tworzenie i dostosowanie;
 - warsztat diagnostyczno-rozwojowy elementem procesu diagnozy w obszarze kompetencji komunikowania się w językach obcych przez uczniów;
 - rola osoby wspomagającej na etapie diagnozy.
- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;

- wykorzystanie informacji płynących z diagnozy do wytyczania kierunków działań i konstruowania celów;
 - metody panowania doskonalenia nauczycieli, wdrożenia działań i ewaluacji;
 - formy doskonalenia nauczycieli służące rozwojowi kompetencji uczniów porozumiewanie się w językach obcych;
 - odpowiedzialność nauczycieli różnych przedmiotów za realizację działań związanych z kształtowaniem kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
 - rola osoby wspomagającej na etapie planowania zmian.
- Wdrażanie zmian na etapie realizacji:
 - rola specjalistów i ekspertów w realizacji zaplanowanych działań;
 - praca zespołów nauczycielskich w procesie wdrażania zmian;
 - przekładanie doświadczeń szkoleniowych nauczycieli na codzienną praktykę szkolną;
 - utrwalanie zmiany oraz nabytych umiejętności;
 - monitorowanie wdrożenia – techniki uzyskiwania bieżącej informacji zwrotnej jako stały element działań wdrożeniowych;
 - wsparcie szkoły przez osobę wspomagającą na etapie wdrażania zmian.
 - Realizacja działań wspomagających szkołę w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się.

- Podsumowanie działań realizowanych w szkole:
 - metody i narzędzia podsumowywania i ewaluacji procesu wspomagania;
 - wspólna ocena analiza wniosków i ocena efektów.
- Sieci współpracy i samokształcenia jako forma pracy pomocna w procesie wspomagania szkoły:
 - rola sieci;
 - metody pracy w sieci służące wspieraniu nauczycieli w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- [Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomagania szkół i organizowania sieci współpracy i samokształcenia wraz z materiałami szkoleniowymi](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji
- Bridges, W., *Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Kotter, J., Rathgeber, H., Mueller, P., *Gdy góra lodowa topnieje. Wprowadzanie zmian w każdych okolicznościach*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.
- Kordziński.J., *Nauczyciel – trener – coach*, Wolter Kluwer, Warszawa 2013.

- Szlęk A. (red.), [Pakiet edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu Część 5. Analiza potrzeb Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji](#) [online, dostęp dn. 10.09.2016].

Zalecane formy i metody pracy

Metody warsztatowe: Mapa źródeł informacji, drzewko decyzyjne, analiza SWOT, rybi szkielet, procedura U, wyznaczanie celów metodą SMART, profil szkoły planowanie z przyszłości, gwiazda pytań, harmonogram Gantta, tworzenie narzędzi pomocnych w zainicjowaniu współpracy, m.in. scenariusza rozmowy z dyrektorem, praca nad scenariuszami, opracowanie bazy pytań kluczowych, koło priorytetów.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje, które powinna rozwijać osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół;
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta wspomagając szkoły;
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomagani szkół;
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomagania na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
 - zaplanowanie form wspomagania i ich realizację;
 - ocena przebiegu i efektów.
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomagania:
 - stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja – zadanie);
 - stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja – inni);
 - postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja – ja).
- Zasoby zewnętrzne jako wsparcie dla osoby prowadzącej proces wspomaganie.
- Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
- Plan rozwoju własnego w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół/przedszkoli.

Zasoby edukacyjne

- Boydell T., Leary M., Identyfikacja potrzeb szkoleniowych, Wolters Kluwer, Kraków 2006.

- [Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły](#), [w:] Hajdukiewicz M. (red), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli* Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 16.09.16].
- [Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE](#) [online, dostęp dn. 16.09.16].
- [Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE](#) [online, dostęp dn. 16.09.16].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: praca zespołowa, praca indywidualna (refleksja, autodiagnoza, planowanie), koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.

